

KUNTA
LIITTO

Kunnan ilmasto- ja talousjohtamisen yhdistäminen

Pohjois-Savon SISU-hanke 4.6.2024

Jari Vaine, Erityisasiantuntija, Elinvoima ja talous - yksikkö

Ilmastotyö kunnissa

- Kunnilla keskeinen rooli EU:n ja valtion ilmastotavoitteiden saavuttamisessa.
 - Rakennettuun ympäristöön kohdistuu kunnianhimoisia tavoitteita
 - Ilmastotyö ja vihreä siirtymä merkitsevät palvelutuotannon ja toimintatapojen uudistamista – mittavia talousvaikutuksia, näkyy myös talousjohtamisessa.
- Velvoitteiden täyttäminen vaatii investointeja
 - Konserninäkökulma
 - Resurssit ja niiden kohdentaminen, investointien mahdolliset priorisoinnit
- Ilmastopolitiikka vakiintumassa
 - Suurimmat haasteet ilmastotyölle: resurssien puute, päättäjien vähäinen kiinnostus, ilmastokeskustelun polarisaatio (kysely 2022)
- Näissä olosuhteissa ja ratkaisujen tukena korostuu kunnan toimialojen ja talouden vuoropuhelu

Ilmasto- ja talousjohtamisen integrointi

- Ilmastonmuutoksen vaikutukset ja ilmastotyön painopisteet vaihtelevat kunnittain.
 - Ilmastotyön edistämiseen sekä kokonaisuuden vaikuttavuuden arviointiin läpi taloussuunnitteluprosessin tarvitaan resurssien arviointia, seuranta, relevantin tiedon lähteitä sekä sopivia mittareita johtamisen eri tasoille.
 - Jos kunnassa on hyviä käytäntöjä ennakoarvioinnin hyödyntämisestä kunnan yleisessä johtamisessa, ilmastovaikutusten arviointi kannattaa kytkeä mukaan.
- Resurssiviisaiden kuntien (FISU) verkoston aloitteesta 12/2020-12/2022 ilmasto- ja talousjohtamisen integroinnin hanke (REETTA)
- Mukana Ii, Joensuu, Jyväskylä, Kuopio, Lahti, Riihimäki ja Turku sekä Motiva, Suomen ympäristökeskus ja Kuntaliitto. Rahoittajina osallistuneiden kuntien lisäksi olivat ympäristöministeriö, Sitra ja Kuntarahoitus.

REETTA – hanke, tavoitteet

- Tunnistaa olemassa olevista toimintamalleista hyväksi havaitut työkalut ja toimintatavat, jotka mahdollistavat tehokkaan ja vaikuttavan ilmasto- ja talousjohtamisen kytkennän.
 - Opitaan käytännön kokeiluilla erilaisten työkalujen ja toimintatapojen soveltuvuudesta ilmasto- ja talousjohtamiseen erilaisissa kunnissa.
- Tunnistaa puutteet ja pullonkaulat, jotka vaikeuttavat ilmasto- ja talousjohtamisen keskinäisen työstämistä ja tarkastelua
 - Tavoite myös sitouttaa kuntien talousosaajia ja -johtajia ilmastotyöhön sekä luoda keskustelua ja osaamisen vaihtoa kuntien sisällä ja kesken talous- ja ilmastoasiantuntijoiden sekä johtajien välille
- Lisätä tietoa ilmastotoimien rahoituskanavista ja niiden hyödyntämismahdollisuuksista.

REETTA-hanke, nykytilan arviointimalli

- **Arviointimallin avulla kunta voi**
 - Tunnistaa hyviä käytäntöjä, joissa ilmastonäkökohtia on jo tuotu osaksi talousjohtamisen prosesseja
 - Tunnistaa kehityskohtia, joissa kunta erityisesti voisi vahvistaa kytkentää
 - Käydä sisäistä keskustelua toimintatavoista ja niiden kehittämistarpeista ja vahvistaa poikkihallinnollista vuoropuhelua
- Arviointimallissa talous- ja ilmastojohtamisen **kytkentää tarkastellaan neljän osa-alueen kautta**
 - Ilmastotavoitteet strategiassa ja sen alaisissa ohjelmissa (talous- ja ilmastojohtamisen strateginen perusta)
 - Ilmastotavoitteet ja -toimenpiteet talouden suunnittelussa
 - Talouden ja ilmastotyön seuranta
 - Hankinnat (käyttötalous ja investoinnit)
- Kukin osa-alue on jaettu **pienempiin arvioitaviin kokonaisuuksiin**. Kunkin kokonaisuuden hyvien käytäntöjen ja kehityskohtien tunnistamista tukevat **apukysymykset**, joihin arvioinnissa vastataan.

REETTA-hanke, nykytilan arviointimalli

- **Nykytilan arvioinnin toteuttaminen kunnassa**
- Arviointi on hyvä toteuttaa poikkihallinnollisesti niin, että keskusteluihin osallistuu ainakin ilmastotyön/resurssiviisauden parissa työskenteleviä sekä taloushallinnon toimijoita.
- Mukaan voidaan kutsua myös eri toimialojen toiminnan ja talouden suunnittelusta tai hankinnoista vastaavia sekä hankintatoimen edustajia
- [Resurssiviisaiden kuntien talous- ja ilmastojohtaminen \(REETTA\) - FISU network](#)

Kuinka hanke toimii

- Verkostomainen toimintatapa sidosryhmien kanssa, vahva viestinnällinen ote
- Lopputulos: toimintamalli talous- ja ilmastojohtamisen systemaattiseksi integroimiseksi. Malli kuvaa, kuinka
 - tarkastella toimenpiteiden talous- ja ilmastovaikutuksia osana talousjohtamisen päätöksentekoprosesseja
 - tunnistaa ja priorisoida vaikuttavimpia ilmastotoimia osana vuosisuunnittelua
 - tuoda näkyväksi ilmastotoimia ja niiden vaikuttavuutta osana talousjohtamista
 - löytää rahoitusta vaikuttavien ilmastoinvestointien ja -toimenpiteiden edistämiseen.
- Luonnollisesti halutaan löytää kustannustehokkaimmat päästövähennyskeinot - toisaalta myös nykytilan säilyttämisen ilmasto- ja talousvaikutukset pitää arvioida.

Hyvistä käytännöistä...

- Pilottikunnilla hanketyössään joko vuosisuunnittelun tai hankintojen ja investointien näkökulma. Talousjohtamisen prosesseja tarkasteltiin nykytilan arviointimallin avulla
 - Yleisellä tasolla käsitelty: ilmastotavoitteiden asetantaa, hankintojen ilmastonäkökulmia, strategisen johtamisen kehittämistä, ilmastotoimien vaikuttavuuden seuranta ja läpinäkyvyyttä sekä hankkeen tukea toimialojen välisen yhteisymmärryksen lisäämiseksi.
- **Hyviä käytäntöjä:**
 - Kuntastrategian alainen resurssiviisauden tiekartta tai ilmasto-ohjelma
 - Hankintastrategioita ja hankintojen ohjeistuksia on kehitetty ja markkinavuoropuheluissa on viestitty ilmastotavoitteista ja vähäpäästöisyyttä edistävien kriteerien käyttömahdollisuudesta.

...kehittämistarpeisiin

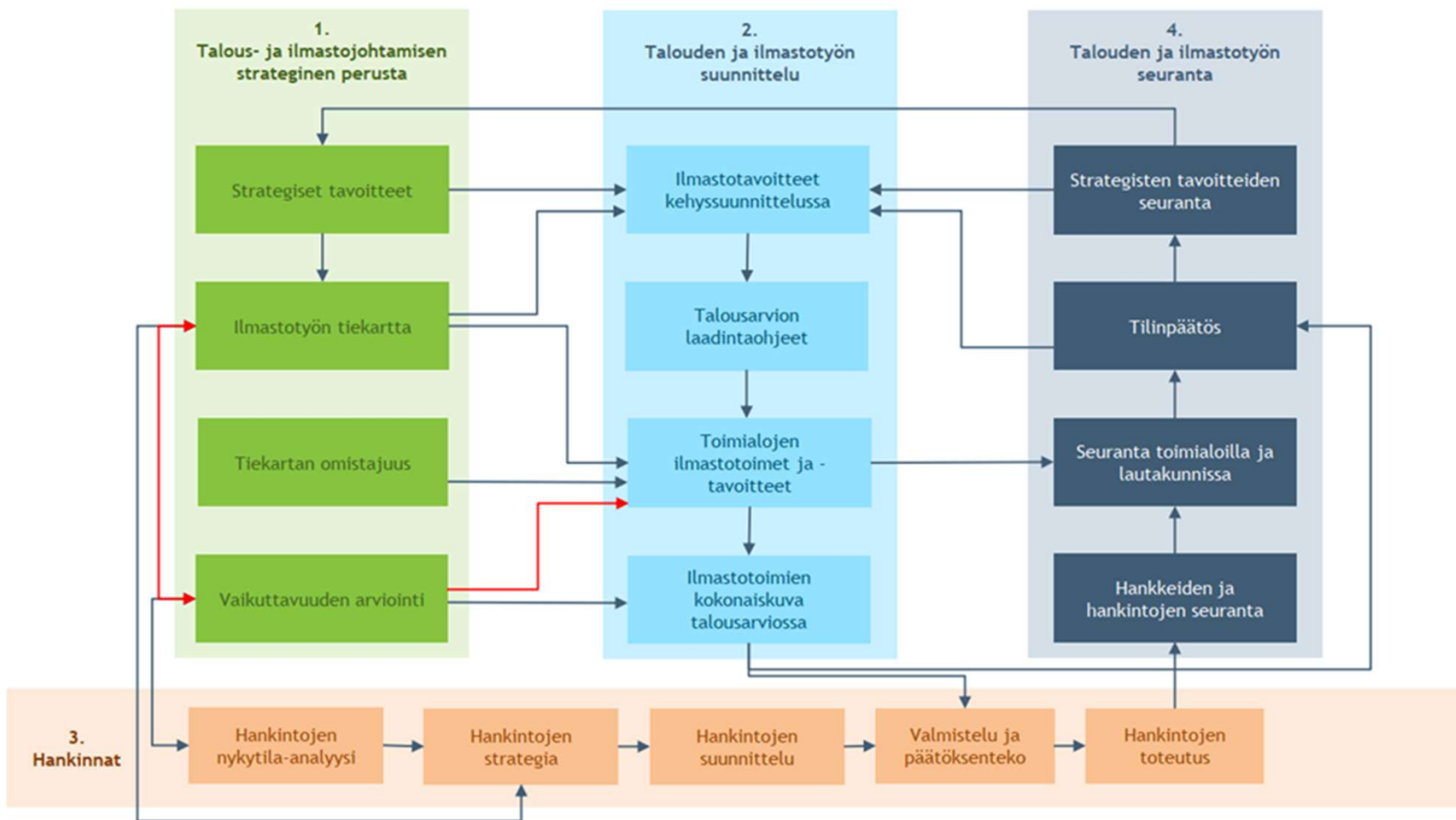
- **Kehityskohteita:**

- Ilmastotoimien kokonaisuuden vaikuttavuuden arviointi läpi taloussuunnitteluprosessin. Tarvitaan uusia keinoja johtamisen eri tasoilla.
- Päätöksenteossa toimien riittävyden tarkastelu vuositasolla suhteessa tavoitteisiin.
- Seurannan kehittäminen, sopivia mittareita johtamisen eri tasoille
- Hankintastrategioiden peilaaminen kunnan ilmastotiekarttaan
- Ilmastovaikutusten laskentamenetelmien vakiintumattomuus – alueellisiin päästölaskentoihin perustuva ilmastotavoite vs. yksittäisen hankinnan tai esim. rakennusinvestoinnin päästölaskenta.

- **Investoinneista:**

- infrarakentamisen hankkeissa ei vielä systemaattisesti huomioida ilmastopäästöjä koko elinkaaren ajalta. Tarve vertailla esim. päästölaskennan ja kustannusten vaihtoehtoja - vertailutietoa tai kattavaa ohjeistusta ei välttämättä ole.
- Kokeilun ja kehittämisen kautta käsitys, mitä talousjohtamisen eri vaiheissa vaaditaan?

Lopputuloks: Toimintamalli

Lopputuloks: materiaalipaketti

- 1) Yhteenveto kuntien parhaista käytännöistä huomioida ilmastotavoitteet talouden ja investointien suunnittelussa ja seurannassa
- 2) Tietoa olemassa olevista työkaluista, joita voidaan hyödyntää ilmasto- ja talousvaikutusten tunnistamiseen ja mittaamiseen ja raportointiin osana kuntien talousjohtamisen sekä piloteista kootut konkreettiset opit niiden toimivuudesta ja jatkokehitystarpeista
- 3) Pilottien opit käytännössä testatuista, erilaisten kuntien tarpeisiin soveltuvista lähestymistavoista systemaattisesti kytkeä ilmastotoimien valinta ja jatkuva suuntaaminen vaikuttavaan tekemiseen osaksi normaalia kunnan toiminnan ja talouden suunnittelua, sekä
- 4) Tietoa ilmastotoimien mahdollisista rahoituskanavista.

Ilmastotyön tietotarpeet

- REETTA-hankkeessa tunnistetuista tarpeista lähti liikkeelle REIJO (Resurssiviisaiden kuntien tiedolla johtaminen)-hanke (2023).
- Seitsemän kuntaa (Ii, Joensuu, Kuopio, Lahti, Vaasa, Turku, Lappeenranta) selvitti ilmastotoimenpidekokeiluilla minkälaista tietoa on saatavilla, mistä lähteistä se saadaan kerättyä, mitkä mittarit olisivat tarkoituksenmukaisia ja miten tiedon keruuseen ja esittämiseen voisi kehittää digitaalisia ratkaisuja.
- Muita tietotarpeiden ja tiedolla johtamisen kannalta keskeisiä kysymyksiä:
 - Miten tavoitteet edistyvät?
 - Mikä on eri toimenpiteiden kustannusvaikuttavuus?
 - Millä eri toimenpidevaihtoehdoilla voidaan päästä tavoitteeseen, mitä vaihtoehdot maksavat?
 - Mitä ovat yksittäisen toimenpiteen toteuttamisen vaihtoehdot ja niiden vaikutukset? Mitä ne maksavat?
 - Mitä toimenpiteitä tai valintoja on tehty muualla, jotka vaikuttavat toteutukseen?

Tiedolla johtamisesta

- Tiedolla johtaminen pohjimmiltaan keino tavoitella vaikuttavuutta
- Kunnan ilmastotyö on systeeminen kokonaisuus – ja siksi tiedolla johtamisen näkökulmasta monisyinen haaste
- Tarvitaan tiedolla johtamisen ratkaisuja

**Vaikutukset
ja hyödyt
vs. eurot**

**Poikkeileikkaavuus
ja keskinäisriippuvuus**

**Arvot ja
pätöksenteko**

Aikajänne!

**Mittarit,
indikaattorit,
seuranta**

**Vaikutusten
arvioinnit ja
skenaariot**

Tiedonkulku

**Tiedon
hyödyntämisen
prosessit**

**Tiedon ja sillä
johtamisen
merkitys**

Ilmastotyön tiedolla johtamisen kehittämiseen tarvitaan yhteistyötä

- Käytännön ilmastotoimet tehdään kunnan eri toimialoilla.
- Kun ilmastotoimiin kytkeytyy myös esimerkiksi luontoon, ihmisten hyvinvointiin ja elinvoimaan liittyviä vaikutuksia, yhä moninaisemmat ilmastotyöhön liittyvät tietovaatimukset edellyttävät laaja-alaista osaamista.

Ilmastotyön
osaaminen

Oleenaisten
ilmastotoimien ja
vaikutusten
tunnistaminen

Taloushallinnon
osaaminen

Ilmastotyön linkitys
talouden prosesseihin
Talousjärjestelmien
tieto ilmastotyön
euroista

Tietopalveluiden ja
järjestelmien
osaaminen

Järjestelmien
rajapinnat
Yhteiset tietovarannot
Tiedon
kokonaisarkkitehtuuri

Hae yhteistyötä ja yhteistä kieltä

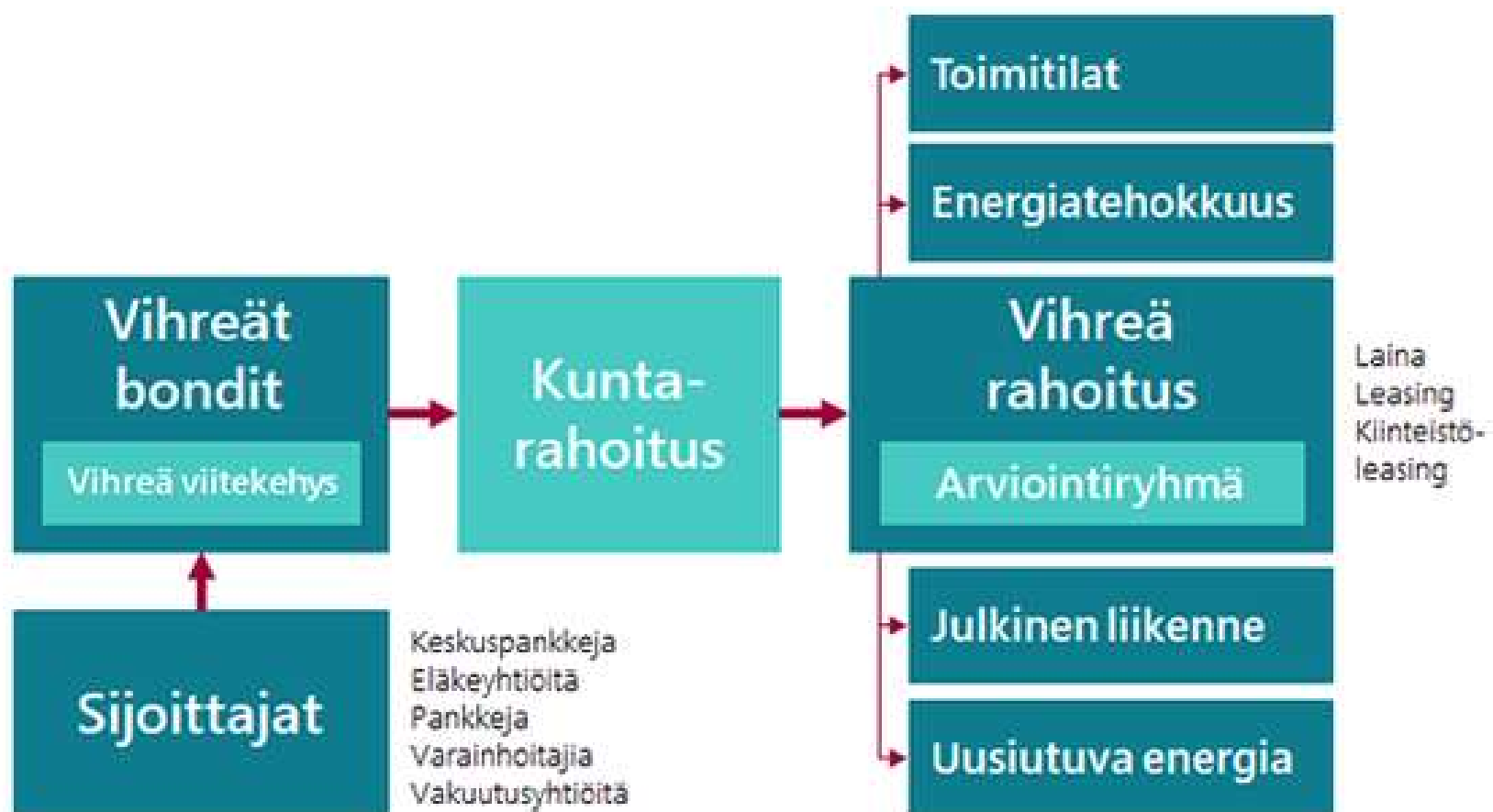
Hankkeen opit kuntien tukena

- Kunnat ovat tehneet hyvää työtä, jokainen tuonut mukaan oleellisia näkökulmia niin käyttötalouden kuin hankintojen ja investointien puolella
- Vertaisoppimisella keskeinen rooli
- Asioita käsitellään eri kunnissa jossain määrin eri tavoin niin substanssiksiöissä kuin talouspuolellakin
 - Ilmasto- ja talousjohtamisen kytkennässä ei ole yhtä oikeaa ratkaisua
 - Siksi tärkeää, että oppeja päästään vertailemaan ja testaamaan siten, että voidaan rakentaa omannäköinen ratkaisu ja toteutuksen tavat
 - Oman tilanteen peilaaminen kokonaiskuvaan - pyrkimys löytää vahvuudet.
 - Mistä perusteltua lähteä liikkeelle -elefanttia ei tarvitse syödä kerralla.
 - Sisäinen vuoropuhelu, yhteistyömahdollisuuksien kartoittaminen monien eri sidosryhmien kanssa
- Elinvoima ei ole pelkästään yhden kunnan, vaan laajemman alueen kysymys.
- Hyvien käytäntöjen tarjoaminen ja hyödyntäminen on aina eteenpäin vievää.

Vihreä rahoitus

- Rahoitustoimintaa, -tuotteita tai -palveluita, joilla pyritään edistämään ympäristön kannalta kestävästä kehitystä ja taloutta
 - Investointihankkeeseen, jossa syntyy selkeitä ja mitattavia hyödyllisiä vaikutuksia ilmastolle ja ympäristölle
- Rahoitettavan hankkeen pääkategoria yleensä:
 - rakentaminen
 - joukkoliikenne
 - uusiutuva energia
 - vesi- ja jätevesihuolto
- Kuntarahoitus käytetyin kunnissa
 - Kohteiden valinta perustuu vihreän rahoituksen viitekehyksessä (Green Bond Framework) määriteltyihin kriteereihin
- Vihreä rahoitus tuo näkyvyyttä rahoitetuille hankkeille, yleensä marginaali tavanomaista rahoitusta matalampi

Vihreän rahoituksen toimintamalli

Lähde: Kuntarahoytys

EU - taksonomia

- EU on julkaissut kestävän rahoituksen luokittelujärjestelmän eli taksonomian, jonka tarkoituksena on yhteisesti määritellä, mitkä toiminnot voidaan katsoa kestäviksi.
 - Taksonomia muodostuu EU:n asetuksesta ja sen perusteella annetusta sääntelystä, jonka tarkoitus helpottaa kestävä sijoittamista.
 - Taksonomian avulla kestävälle taloudelliselle toiminnalle määritetään yhteinen luokittelu ja kriteerit.
- Lisätietoja:
 - EU Taxonomy ([https:// nance.ec.europa.eu/sustainable-nance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities_en](https://nance.ec.europa.eu/sustainable-nance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities_en))
 - EU Taxonomy Compass (<https://ec.europa.eu/sustainable-nance-taxonomy/>)
 - Suomessa taksonomiaan liittyviä kriteereitä käsitellään laajassa asiantuntijaryhmässä jonka koordinaattorina toimii Suomen Green Building Council (FIGBC) (<https://figbc.fi/opi-rakentamisen-kestavyydesta/eu-taksonomia>)

Kuntatalouden kestävyys näkökulma

- Kuntien rooli ilmastotyössä merkittävä, oma-aloitteinen toiminta tai EUsta tulevat velvoitteet - vaikutus kuntatalouteen
 - Kuntatalouden liikkumavara rajallinen, poliittisten tekijöiden merkitystä ei voi unohtaa.
 - Myös vaikuttavuus = ovatko tulokset tarkoituksenmukaisia ja taloudellisesti kestäviä?
- Toimenpiteiden perustana kuntastrategia -> voidaan kirjata myös ilmastotyön kannalta keskeiset tavoitteet ja toimintatavat.
- Kuntatalouden kestävyydelle keskeinen tausta toimintaympäristön (palvelurakenne ja -verkko, tuottamistavat) muutosten ennakointi ja läpivienti.
 - Arvioitava elinvoimatoimien, vetovoimatekijöiden ja niiden vaikuttavuuden merkitystä.
 - Vaikuttavista ilmastotoimista voidaan odottaa elinkaarihyötyjä myös kuntataloudelle ja kuntien elinvoimaisuudelle
 - Kokonaisuudessa otettava huomioon sosiaalisen ja ekologisen kestävyys näkökulmat.
 - Oleellista, että ilmastotoimiala ja taloushallinto ymmärtävät toisiaan. Kummallekin keskeinen kysymys on, minkälaisilla ratkaisuilla tehokkaimmin vaikutuksia.
- Tiedolla johtaminen ja digitalisaatio myös tässä työssä merkityksellisiä.

Resurssiviisauden edelläkävijäkuntaverkosto FISU toivottaa uusia kuntia mukaan toimintaan

- Fisu-verkosto järjestää infotilaisuuden to 6.6.klo 10-11 Teamsissä. Tarjolla tietoa verkoston jäsenyydestä, liittymisestä ja verkoston toiminnasta. Infotilaisuuteen on erillinen ilmoittautuminen:
<https://link.webpolsurveys.com/EventParticipation/EventPublic/454e8bdf-01c9-42f6-9150-a54fa23090fc?displayId=Fin3090136>
- Verkoston toiminnasta kiinnostuneilla kunnilla on mahdollisuus osallistua syksyn Fisu-verkostotapaamiseen (ti-ke 24.-25.9.) Riihimäellä. Tapaamisesta on tulossa tarkemmin tietoa Fisun www-sivustolle. Jos on kiinnostunut osallistumaan mukaan, niin tiedon kiinnostuksesta voi lähettää suoraan fisu@motiva.fi -osoitteeseen. Välitämme tällöin kalenterikutsun halukkaille. Osallistua voi paikan päällä ja mahdollisesti myös etänäkin (osallistumismahdollisuudet tarkentuvat).
- Uutinen “Tervetuloa mukaan Fisu-verkoston toimintaan” ja lisätietoja:
<https://fisunetwork.fi/liity-resurssiviisaiden-edellakavijoiden-joukkoon-2/>

Jari Vaine
050 562 7687
jari.vaine@kuntaliitto.fi

www.kuntaliitto.fi